

Írta: Besenyő János

Beszámoló a kongói EUSEC misszióról

Kevesen tudják, hogy a Magyar Köztársaság katonai szakértőket küldött a Kongói Demokratikus Köztársaságba, az Európai Unió által vezetett EUSEC RD Congo (EU Security Sector Reform Mission in the Democratic Republic of the Congo) misszióba. Papp István nyugállományú alezredes 2005 júniusától vett részt a szakértő csoport munkájában, majd nem sokkal később követte őt Csajági Zsigmond őrnagy, aki egészen 2007 végéig volt tagja a misszióknak. E cikkben az általuk tapasztaltak kerültek feldolgozásra.

Előzmények

MIUTÁN a második polgárháborút követően 2003-ban békét kötött a kongói kormányzat az ellene harcoló milicistákkal és hadurakkal, az Európai Unió vezetői – az afrikai ország hivatalos felkérését követően – úgy döntöttek, hogy tevőlegesen is részt vesznek a kongói biztonsági szektor reformjában. A pénzügyi támogatás biztosítása mellett az EU egy kis létszámú, mindössze nyolc főből álló szakértői misszió megindításáról is határozatot hozott. Az „EUSEC RD Congo” művelet 2005. június 8-án vette kezdetét, mandátuma egy évre szól. Költségvetése a kis méretből adódóan igen alacsony, alig 1,6 millió eurót tett ki. Parancsnoka a híres francia Afrika-szakértő Pierre-Michel Joana tábornok lett.

Tanácsadó és megfigyelő tevékenysége keretében az EUSEC RD Congo fő feladata az volt, hogy elősegítse a kongói fegyveres erők átlátható, törvényes keretek közötti, a nemzetközi humanitárius és emberi jogokat tiszteletben tartó működését. Az uniós szakértők tanácsadóként dolgoztak a védelmi miniszter hivatalában, a hadsereg vezérkarában, a szárazföldi vezérkarban, az Egyesített Hadművelési Bizottságban, valamint a leszerelésért, demobilizációért és a korábbi harcosok társadalmi integrációjáért felelős bizottságban (Disarmament Demobilization and Reintegration – DDR group).

Mivel az Európai Unió nagy fontosságot tulajdonít az Afrikában zajló béketámogató műveleteknek, több volt gyarmattartó ország is bekapcsolódott a munkába (Franciaország, Belgium, Nagy-Britannia, stb.), így a kongói lett a második olyan afrikai misszió ahol az EU tevőlegesen is részt vállalt a békeműveletekben. Az első misszió még az Afrikai Unió által vezetett, AMIS támogatására szerveződött (EU support to the African Union mission in Darfur) a tragikus válságok sújtotta szudáni Darfúr tartomány stabilizálása érdekében.

Az EUSEC RD Congo misszió felállításának első lépéseként Brüsszelben kiírásra került egy pályázat, amelyben a betölthető beosztásokat hirdették meg az érdeklődők számára. Az írásbeli pályázatok elbírálása után az aspiránsok Brüsszelbe utaztak, ahol végül szakértői testület döntötte el, hogy az adott személy megfelel-e az általa megpályázott feladatra. Az alkalmassághoz továbbá olyan egyéb elvárásoknak is meg kellett felelni, mint a tökéletes egészségi-fizikai állapot, valamint a Kongóban beszélt nyelvek (angol és francia) magas szintű ismerete. Kikötés volt még az afrikai „előtapasztalat”, amit egy másik afrikai misszióban szerezhettek meg a jelentkezők. A pályázók között többnyire portugálok, franciák és belgák voltak. Annak ellenére, hogy a britek már a kezdetektől fogva érdeklődtek a misszióban való részvétel iránt, annak megindításakor mégsem, csak később csatlakoztak. Magyarországról a békefenntartók „doyenje” Papp István alezredes adott be pályázatot. Ő komoly békefenntartó tapasztalatokkal rendelkezik, több béketámogató műveletben is részt vett (jelenleg, mint nyugdíjas katona Nepálban szolgál, az ottani tűzszünetet felügyelő ENSZ-csoportban), később pedig az ENSZ New York-i központjában, a békeműveletekkel foglalkozó osztályon dolgozott, ahol éveken keresztül az afrikai kontinensen zajló missziók irányítójaként volt. Mindezek tükrében pályázatát örömmel fogadták Brüsszelben és azonnal beosztást ajánlottak fel számára. Később Csajági Zsigmond őrnagy is sikeresen pályázott meg egy státuszt, így az EU második afrikai műveletében is részt vehettek magyarok (a kongói kiküldetést megelőzően Szudán/Darfúrban is szolgált EU zászló alatt két magyar tiszt, közülük az egyik jómagam voltam).

Az EUSEC-misszió tagjait az uniós tagállamok delegálták (secondment), az egyéni felkészítést és a kiutazást a küldő országok vállalták, továbbá azokat terhelték a kapcsolódó kiadások is. Az EU a helyi munka és az életvitszerű kint tartózkodás feltételeit biztosította (béreltek egy villát, ahol egy helyen megoldhatóvá vált a munkavégzés, illetve a lakhatás, továbbá felállításra került egy központi konyha, ahol önköltségesen napi 10 dollárért lehetett étkezni), valamint egy meghatározott napdíjat fizetett a szakértők számára a kongói tartózkodásuk ideje alatt. Ennek fejében természetesen minőségi, illetve az általában megszokottól eltérő munkavégzést követeltek a misszió tagjaitól (állandó, éjjel-nappali szolgálat a magánélet kizárásával, a családtól elszakítva). A Magyar Honvédség évente egyszer állta a hazautazás költségeit.

A kikerkező csoport tagjai kezdetben nem voltak képesek megkezdeni semmilyen tevékenységet, mivel Kabila elnök nem adott hivatalos utasítást a kongói hadsereg vezérkari főnökének az európai szakértőkkel való együttműködésre. Az incidens több mint másfél hónapig késleltette a munka megkezdését. A frissen aláírt béke megállapodás értelmében a felkelők és a kongói fegyveres erők részvételével megkezdődött egy új, integrált haderő felállítása. Első lépésként azonban célul tűzték ki a létszám feletti, „felesleges” fegyveresek leszerelését és a civil életbe való visszailleszkedésük elősegítését. Papp István az integrálási feladatok végrehajtásakor felállított Katonai Integrációs Csoporthoz került mint EU-tanácsadó. Az alezredes a demobilizáció megszervezése, koordinálása és végrehajtása vonatkozásában adta át a már korábban megszerzett tapasztalatait illetve tanácsait. A leendő integrált haderő tagjai átképzésen vettek részt a kongói hadsereg által felügyelt hat kiképző központban, melyek közül kettő működését az EU finanszírozta, egyúttal jelentős logisztikai támogatást is biztosított a közösség az ott folyó munkához. A hat kiképző központban („Brassage Centre”) zajló tevékenység, illetve az EU által biztosított pénzek felhasználásának felügyelete, valamint minderről jelentések készítése szinten Papp alezredes feladatai közé tartoztak. A kiképzés hivatalosan 45 napig tartott. A kormány és a felkelők fegyveresei előre meghatározott arányban

kerültek a táborokba, úgynevezett „közös”, integrált dandárban „vegyítették” össze őket. Egy dandár 3500 főből állt.

Az EUSEC részéről Papp alezredes egy évig látott el megfigyelő és tanácsadói szerepet ebben a beosztásban. A szabad választásokat követően az Európai Unió megszüntette e tevékenységi kört és az időközben létrehozott EUSEC Pénzügyi Tanácsadói csoporttal közösen az ország keleti részébe telepített kisebb, 3–4 fős részlegeket a Katonai Régió Parancsnokságokhoz. Ily módon az EU közvetlenül a helyszínen ellenőrizhette, hogy mennyire sikeres az „integrációs politika”.

Időközben a korábban 8 főből álló szakértői csoport létszámát 35-re emelték, mivel a fegyveres erők vonatkozásában a parancsnoki és pénzügyi alárendeltséget szét kellett választani. Ennek a feladatnak a kidolgozására, illetve végrehajtásának felügyeletére az EUSEC alárendeltségében egy 30 fős pénzügyi csoport kezdte meg a működését, ahol Csajági Zsigmond őrnagy, mint pénzügyi szakértő kapott szerepet. A csoport működése után fél évvel nyilvánvalóvá vált, hogy a misszió tevékenysége igen hasznos. Ezért több olyan európai ország is küldött szakértőket, akik korábban némiképpen szkeptikusan álltak hozzá az újabb európai uniós szerepvállaláshoz Afrikában (Luxemburg, Ausztria, Németország, illetve más országok is). A pénzügyi csoport hivatalos projekt-megnevezése EUSEC-FIN (finance) volt, mely elnevezésből is kitűnik, hogy a testület a kongói hadsereg pénzügyi folyamatainak reformjaiban segédkezett szakmai tanácsadással. Az EUSEC-FIN tevékenysége jelentős részben projekt-menedzselésből állt, mely nagy leterheltséget és rendkívüli módon pontos munkát jelentett a pénzügyi szakemberek számára.

Az európai szakértők segítségével megkezdődött egy új számítástechnikai rendszer kiépítése is, mely a haderő majdani pénzügyi folyamatait szándékozott integrálni, megreformálni (a szabályzók felülvizsgálatán keresztül is) a megbízhatóság, átláthatóság és egyszerűség jegyében. E rendszer segítségével hajtották végre az informatikai eszközökkel majdan dolgozó kongói katonák számítástechnikai-pénzügyi kiképzését is.

Kijelenthető, hogy az európai tanácsadók szá-

VÍZMINŐSÉG.HU

EGYÜTTMŰKÖDŐ
PARTNEREINK

VÍZTAKARÉKOSSÁG.HU

mára az a projekt jelentette a legnagyobb kihívást, amelynek keretében a kongói hadsereg teljes létszámának regisztrációját végezték el, egy általuk fejlesztett, működtetett és kiépített digitális adatbázisba rögzítve a kapott adatokat. Komoly feladatnak bizonyult már e projekt pénzügyi szükségleteinek a megszerzése is, hiszen a kongói honvédelmi minisztérium alig rendelkezett forrásokkal s az európai misszió költségvetése is záros keretekkel bírt.

A regisztráció (Recensement) előkészületei hónapokig tartottak. A pénzügyi szakemberek több mint tíz tervvel álltak elő, a helyi katonai, politikai vezetők részére javaslatokat téve a lehetőség szerinti leghatékonyabb és leggazdaságosabb kivitelezés érdekében. Az EU-misszió e téren is komoly problémákkal találta szemben magát, mivel az országban gyakorlatilag nem létezett infrastruktúra (az esős évszak ideje alatt azok az utak is járhatatlanok voltak, úgy ahogy a közlekedést biztosíthatták volna), s a pénzügyi források hiánya is szűkítette a lehetőségeket.

A műveletben résztvevők hosszú és göröngyös előkészületi időszakot követően a gyakorlati végrehajtás során is csak nehézkesen tudták megkezdeni a regisztrációs projektet. Az európai szakértők úgy érezték: „szélmalomharcot vívunk az elemekkel”.

Később Kabila kongói elnök egyenes és határozott utasításának (felelősségre vonási szándékainak kinyilvánítása) eredményeképpen az európaiakkal együttműködő helyi hivatalnokok segítették a tanácsadók munkáját és anyagi támogatást is nyújtottak a projekt megvalósításához. Sokszor az európai tanácsadók úgy érezték, valójában csak ők akarják a reformokat, illetve azoknak e legfontosabb részét végrehajtani (hiszen egy megalapozott adatbázis összeállítása már korábban is megakadályozhatta volna a létszámmal, illetőleg azon keresztül a költségvetési forrásokkal való visszaéléseket, korrupciót. Nem véletlen, hogy a projekt vezetésével megbízott kongói főtisztet többször is életveszélyesen megfenyegették).

Mindent összevetve a pénzügyi szakemberek, közöttük Csajági őrnagy is, komoly tapasztalatokat szereztek a projekt előkészületei során. A Kinshasában elkezdett gyakorlati megvalósítás során az is egyértelművé vált, hogy hiába adott ki Kabila elnök egyértelmű utasításokat, a munka nem folyhatott zavartalanul. Az európaiak tudták, mire kell felkészülni – persze mindig újabb meglepetéssel szolgáltak a körülmények – és próbálták úgy kezelni a situációkat, hogy a lehető leghatékonyabb megoldásokat tudják „szállítani” a kongóiak számára.

A pénzügyi tanácsadó csoport sikeres működésében Csajági őrnagynak is nagy szerepe volt, mivel a projekt pénzügyi, logisztikai biztosításának, végrehajtási folyamatainak tervezése, az EU, illetve egyéb nemzetközi szervezetek részére történő költségkimutatások készítése, majdan a megvalósítás, a logisztikai biztosítás megszervezése, felügyelete, a felmerülő problémák megoldása mind a feladatai közé tartoztak. Az őrnagy részt vett a projekt gyakorlati végrehajtásában is, hiszen szolgálatának második évében (2007 decemberében) fejezték be az első, fővároson kívüli regisztráció levezénylését Bas Congo provinciában, amely az ország legnyugatibb és egyik leggyönyörűbb térsége. Vagyis a projekt végül sikeresen elindult és az európai szakértők segítségével jelenleg is működik.

A pénzügyi tanácsadói csoport tevékenységével párhuzamosan az EUSEC az ország három legfontosabb Katonai Régiójába delegálta a katonai szakértői csoportjait, így Papp alezredes az északon található Kivu Katonai Régióban, Goma városában folytatta szolgálatát, egy 3 fős EUSEC-csoport vezetőjeként. Az ottani szolgálata sem volt könnyűnek mondható, mivel a Laurent Nkunda tábornok által vezetett rebellis erők nem mutattak hajlandóságot fegyvereik letételére, s nem vettek részt az integrációs folyamatban sem, vagyis állandó fenyegetést jelentettek a térségben lakók és a békefenntartók számára. A tábornok által vezetett milicisták a mai

napig komoly fejfájást okoznak a központi kormány hadseregének és az ENSZ békefenntartóknak. A ruandai szabadcsapatokkal összefogva folyamatos támadásokat hajtanak végre a lázadók védtelen települések ellen.

Habár feladatuk végrehajtása során többször kerültek az európai tanácsadók igen veszélyes szituációba, szerencsére minden esetben sikeresen kerültek ki az embert próbáló helyzetekből. Tudni kell, hogy Kivu tartomány Ruandával és Ugandával közvetlenül határos, mely országokból folyamatosan szivárognak be a különböző fegyveres csoportok, terrorizálva a kongói polgári lakosságot. A helybeliek többsége már elmenekült otthonából és az ország más területein rokonoknál, vagy alkalmi menekült-táborokban él. Volt olyan idő, amikor öt integrált dandár (17500 fő) tartózkodott egy időben az alig magyarországnyi méretű, hegyekkel szabdalt és rendkívül nehezen járható területen. Az európai tanácsadók folyamatosan látogatták és segítették a dandárok működését. A kormánycsapatokat kétszer is bevetették Nkunda tábornok fegyveresei ellen, azonban mind a két alkalommal bebizonyosodott, hogy az újonnan megalakított „közös” dandárok még nem alkalmasak ilyen méretű és összetettséggű katonai műveletre, sőt, Nkunda még azt is gyakran elérte, hogy az egykori felkelőkből kiképzett, immáron állami katonák pénzért, vagy csak egyszerűen a szabad rablás kedvéért átálljanak, visszatérjenek

a lázadókhöz. A kormányerőknek mindezek ellenére végül sikerült kiszorítaniuk a tartományból a felkelőket, s nyolc hónap elteltével többé-kevésbé konszolidálódott a helyzet az ország keleti régióiban is. Ezzel egyidőben az EUSEC egy újabb tanácsadó csoportot hozott létre a Katanga tartományban található Lubumbashiban. A tartomány Kongó nyersanyagokban egyik leggazdagabb területe, amelyért az ország történelme során szinte minden fegyveres csoport harcba szállt.

Ide vezényelték át egy francia ezredessel együtt Papp alezredest is, s itt hoztak létre közösen egy akkor még csak kísérleti jellegű együttműködést, amely a későbbiek során példaértékkel szolgált a többi tanácsadó csoport számára. E területeken komolyabb harcok nem folytak, integrált dandárt sem kellett telepíteni, az itt állomásozó reguláris erők elsősorban az ország bevételeinek közel 40%-át adó bányákat voltak hivatva megvédeni. Három hónapot töltött itt a magyar főtiszt, majd 2007. június 1-jén, két éves szolgálat után befejezte kongói tevékenységét. Az őt váltó magyar tiszt 2007 szeptemberében érkezett meg Kinshasába, ahol azonnal meg is kezdte szolgálatát. A magyar tisztek felkészültségét bizonyítja, hogy miután hazaérkezett, Papp alezredes az ENSZ képviselőjében szinte azonnal Nepálba utazott és jelenleg is ott teljesít békefenntartó tevékenységet az UNMIN (United Nations Mission in Nepal) missziójában.

Tapasztalatok

A misszió megkezdésekor Magyarország még alig rendelkezett olyan tisztekkel, akik kellő afrikai te reptapasztalattal bírtak volna, hiszen a korábban hasonló műveletekben tevékenykedők többsége mára már nyugdíjba vonult. Hazánk számára kiemelten fontos, hogy részt vegyen missziós feladatokban, ahol egy specialista jelenléte bizonyos esetekben legalább olyan jelentőséggel bír, mint máshol egy alakulaté (Afrikában különösen nagy a hiány logisztikai, pénzügyi, informatikai, műszaki és repülésirányítási szakemberekből).

A szocialista rendszerben sok diák érkezett Afrikából Magyarországra, közülük a legtöbben még mindig beszélnek magyarul, s pozitív benyomásokkal tértek vissza hazájukba, így a magyarok részvétele az EU afrikai misszióiban kiváló lehetőség a kapcsolatépítésre.

A fejlődő országok, amelyek napjainkban is csak lassan kezdenek kilábalni a problémáikból, elfogadnak bármiféle támogatást, segítséget. Mivel az afrikai országokban igen sok értékes lehetőség van, amelyeket csakis a stabilitás megteremtése nyomán lehet megfelelően kiaknázni, ezért egyre több nemzetközi szervezet és ország indít speciális projekteket a kontinensre.

Afrika a világ egyik legnagyobb nyersanyaglelőhelye, kulturális, vallási szokásait csak ott élve lehet igazán megismerni. Egyénileg ez nem egy egyszerű feladat, éppen ezért fontosnak ítélem meg, hogy mind a Honvédség, mind pedig a „civil” élet más területeiről összegyűjtsük azokat a kellő tudással, tapasztalattal rendelkező személyeket, akik vállalnák Magyarország képviselőjét a kontinensen. Afrika ugyanis nagyon jó lehetőséget biztosítana mind az idegen nyelvek, mind pedig az idegen kultúrák megismerésére, ezek a tapasztalatok a jövőben pedig jelentős „hasznot” hozhatnak Magyarországra számára.

Végkövetkeztetés

A NATO mellett hazánk más nemzetközi szervezetek is tagja, mely szerint részt kell vállalnunk a béketámogató műveletekben is. Az EU is, és az ENSZ is számos olyan lehetőséget kínál, amelyekben megfelelő tapasztalat birtokában akár aktív, akár nyugdíjazott katonák, vagy civilek magas szinten tudnák képviselni hazánkat. A NATO műveletekhez képest az e missziókban való részvétel jelentősen kisebb anyagi és személyi leterheltséget jelent, miképpen egyszerűbben kivitelezhetőek, mégis jelentős (politikai, katonai, gazdasági, stb.) érdekvédelemmel rendelkezőket hordoznak magukban, hiszen sokkal szélesebb körben teszik lehetővé Magyarország képviselőt a nemzetközi békeműveletekben.

A cikkben leírtak nem tükrözik a Magyar Honvédség álláspontját.